

העלוך יוצא לאור

לעילוי נשמת

היקרות והנכבדות

זמירה משה ע"ה

נלב"ע ג' כסלו תשפ"ד

ואחותה **אביבה חביבה ע"ה**

נלב"ע ד' אדר ב' תשפ"ד

בנות **סלמן ושרה ז"ל**

☆

ת.נ.צ.ב.ה.

מוכרח לגרשם, אבל החתול ממתין לרגע שיבוא עכבר כדי שיוכל לרדוף אחריו ולאכלו, וכך הוא גם בקנאות, ישנם קנאים מזויפים הרודפים אחר הרשעים כמו החתול, ששמחים הם על ההזדמנות שנפלה להם לרדוף ולמחות ולבטל רשעים, אבל הקנאי האמתית לכבוד ה', הרי הוא מעדיף שהרשעים לא יחללו את כבוד ה' ולא יצטרך ללחום כנגדם, אלא שלמעשה מאחר שהרשעים מחללים שם שמים, הרי הוא מוכרח להילחם ולרדוף את הרשעים כדי להשכיך שלום ביננו לאבינו שבשמים, אבל עיקר מלחמתו הוא כדי לעשות רצון ה' ולא כדי "לאכול" וליהנות מהרדיפה. (שם)

פנחס לא הסתובב עם הרומח בכיס

(ז) ומסופר שפעם אחת ביקר רבי אהרן קצינלבוין זצ"ל בבית מרן ה"חזון איש" זי"ע. טרם צאתו מן הבית אמר לו מרן זי"ע כך:

כתוב בפרשת פנחס "ויקם פנחס מתוך העדה ויקח רומח בידו" לכאורה למה האריכה התורה לתאר את האופן בו לקח פנחס את הרומח בידו? למה חשוב הדבר כדי לקבוע הדבר בפסוק מיוחד בפני עצמו? - אלא, המשיך מרן ה"חזון איש" וביאר: ללמדנו שפנחס לא הסתובב באופן קבוע עם הרומח בכיס... הוא לא שלף זאת כלאחר יד ודקר ונעץ בלב מי שרק נדמה לו שחטא אלא "ויקח" היה זה דבר הטעון "לקיחה" מיוחדת, ולא באבחת יד!!!...

וכבר היה אומר רבי אלי' לאפיאן זצ"ל לתלמידיו: אם אתם רוצים להיות קנאים תהיו כמו הרבה של החפץ חיים - ר' חיים לייב סטאוויסקער שהיה הקנאי הגדול בדורו, אך לפני שהיה יוצא למעשה קנאות, היה יושב חצי שעה בתפילה ובכיות שלא יפגע במישהו שלא כדין...

בעל "השבט הלוי": בקנאות צריך מאה אחוז לשם שמים!

(ה) וכך אמר הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', בישיבתו 'חכמי לובלין':

"בכל מצוה ופעולה שאדם עושה ופועל, אם רוצה לזכות בסיעתא דשמיא, הוא מוכרח שתהיה כונתו לשם שמים, לכל הפחות ששים אחוזים מתוכה. אולם בקנאות לא מספיק ששים אחוזים, וגם לא שבעים או שמונים, האדם מוכרח שתהיה פעולתו במאת האחוזים לשם שמים".

הרב וואזנר הסביר לאור זאת תמיהה גדולה המזדקרת ועולה מאליה:

מדוע נספו במעשה זמרי עשרים וארבעה אלף נפשות מבני שבט שמעון? כיצד יתכן שבדבר שנזהר בו אותו צדיק יכשלו בו זרעו? הרי שמעון ולוי נלחמו בשכם ובחמור בחרוף נפש, ונקמו בהם בקנאות על שטמאו את אחותם דינה? היתכן שעוון אשר מסרו אבותיהם את נפשם עליו יתפס בו זרעם? הנשיא של שמעון יעשה את המעשה, ועוד כ"ד אלף משבטו יספו במגפה?

אלא, אמר הרב וואזנר בשם מפרשי התורה, כי הנה יעקב אבינו לא היתה דעתו נוחה מהמעשה שעשו שמעון ולוי, כמו שאמר להם באחרית ימיו: 'ארור אפם כי עז' (בראשית מט, ז). מדוע אמר כן? משום שיעקב היה סבור כי לפי מעלתם ודרגתם הגבוהה של השבטים היתה מעורבת כאן גם תערובת דקה נוספת של כעס על כבוד משפחתם שחולל, וכשמעורבים מניעים נוספים כבר אין המעשה הזה יכול להגן אל צאצאיהם מלהכשל בחטא זה. (שם)

פנחס

קנאות

תחת אשר קנא לאלוקיו

(א) בפרשה הקודמת מובא המעשה של פנחס שקינא לכבוד ה' ויכפר על בני ישראל והשכר שקיבל על כך בפרשת השבוע (פרק כב, יב): הנני נותן לו את בריתי שלום.

וזכה לכהונה, וזכה לחיות לעולם, והוא יהיה המלאך המבשר את ביאת הגואל כמ"ש התרגום יונתן דהוא פנחס הוא אליהו, וכל הדורות אנו מבקשים רחמים בזכות המעשה הזה כמו שאומרים בסליחות: רחמנא אידכר לן קנאותיה דפנחס קנאה.

והנה כבר עמדו גדולי הדורות על כך שהפרידה התורה בין המעשה של פנחס שנכתב בפרשה אחת (בלק) לבין השכר שזכה לו פנחס שנכתב בפרשה שניה (פנחס).

התורה המתינה עם השכר עד פרשת פנחס

(ב) ופירש כ"ק האדמו"ר מבאיאן רבי מרדכי שלמה זצ"ל, שרמז יש בדבר שלא לתת שכר לקנאי מיד לאחר מעשיו כיון שאי אפשר לדעת אם כוונתו הייתה טהורה לשם שמים, או שמא נתערבו בו גם מידות רעות - ואז אין זה בגדר מעשה קנאות כלל, אלא מעשה השחתה בעלמא, של מדות רעות הרוצות להזיק ולהשחית, ולכן יש להמתין זמן מה, ואם רואים שבכל מעשיו הוא נוהג תמיד לשם שמים, אז הוא מקבל שכרו למפרע גם על הקנאות כיון שמסתמא גם בקנאותו פעל לשם שמים, ולכן הפסיקה תורה בין מעשה פנחס לשכרו כדי ליתן ריווח זמן לקנאי בין מעשיו לשכרו. וזהו כלל גדול בקנאות, שבקנאות אין מושג של 'קנאי שלא לשמה', אלא מי שפועל מתוך כאב על חילול ה' הוא נחשב לקנאי, אבל מי שפועל מתוך השחתה, ומדות רעות לא בשם קנאי יכונה אלא בשם מושחת. (הגר"מ שטרנבוך שליט"א)

ההבדל בין קנאי אמיתי - לקנאי מזויף

(ג) ויפה ביאר בזה הגר"ח מבריסק זצ"ל, דהנה כידוע שנים רודפים אחר העכברים גם החתול וגם בעל הבית רודפים אחר עכברים כדי להשמידם, אבל חילוק גדול יש ביניהם הבעל הבית מעדיף שלא יבואו עכברים לביתו, וכל מלאכת רדיפת העכברים אצלו הוא בגדר 'בדיעבד' - שמאחר שנכנסו העכברים לתחומו הוא

למה משה רבינו לא הרג את זמרי?

ו) בכך מישבים המפרשים שאלה ידועה נוספת; מדוע משה רבנו עצמו לא אחז באש הקנאות וקם להרוג את זמרי בן סלוא נשיא שבט שמעון? הרי ודאי גם הוא היה קנאי לכבוד השם יתברך? התשובה היא, משום שזמרי פגע בכבודו של משה רבנו קודם לכן, כפי שאומרים חז"ל, שהביא את המדינה כזבי בת צור לפני משה ולעיני כל ישראל, ושאל - זו אסורה או מותרת? והמשיך לומר: "אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך?".

ולמרות שטעה בגוף טענתו, כי משה נשא את בת יתרו קודם מתן תורה וגם גירה קודם שנישא לה, [ואילו זמרי לקח אותה אחר מתן תורה ובלי שגירה קודם] אך כיון שיתכן ובמחאתו יהיה מעורב גם מעט כעס על הפגיעה האישית שפגע בו, זה כבר גרם למשה לפסול את עצמו מלנהוג בקנאות.

כי כאמור, בקנאות מוכרח המעשה להיות טהור במאת האחוזים, ואם מעורבת כאן פגיעה אישית יתכן והקנאות לא תיעשה במלוא הנקיטת. (שם)

מחאה לשם שמים בהיכלו של האדמו"ר מפאשווערסק זצ"ל

ז) מסופר שבאחת השבתות, בעצומה של התפילה הלוהטת בבית מדרשו של האדמו"ר הצדיק הנודע מאנטוורפן, רבי יענקלה מפאשווערסק זצ"ל, הבחין הרבי בקבוצת יושבי קרנות בשולי בית המדרש שמפפטים דברי חולין וליצנות בקול רם. מיד שלח הרבי את משמשו להשתיקם ולהזהירם על חומר העוון.

אולם האזהרה הועילה לזמן קצר, וכעבור דקות אחדות שוב נשמעה שיחה ערה מירכתי בית המדרש. הרבי עמד במקומו והביט בהם במבט נוקב, כשעל פניו נכרים סימני כאב על חלול קדושת בית הכנסת, בית המקדש מעט.

הגבאי רמז לרבי כי הוא הוא מוכן לגשת אליהם שוב ולהזהירם בצורה תקיפה יותר. אך הרבי הניף את ידו כאות בטול, והורה לו שלא לגשת אליהם שנית.

לאחר התפילה הסביר הרבי לגבאי: "הנה בפעם הראשונה ששלחתי אותך למחות בהם, זה נבע מתוך רצון אחד ויחיד שלא יחללו כבוד השכינה השרויה בבית הכנסת. אולם בפעם השניה אילו הייתי מורה לך למחות בהם יתכן שהיה מעורב בזה גם רצון נוסף, תרעומת סמויה שיש לי עליהם על שפגעו בכבודי והעזו להמרות את פי! ואם אין המחאה נאמרת במאת האחוזים בכוונה נקיה וזכה לשם שמים, מוטב שלא תאמר!". (אוצרותיהם אמלא)

קנאות - רק בהתייעצות עם גדולי תורה!

ח) והביא הגה"ג רבי משה שטרנבוך שליט"א דברי שו"ת הרשב"א (ח"ה ס"י רלח) שמזהיר שבשעה שמגיע לפני הדיין שאלה אם לצאת למלחמה נגד הפושעים, צריך לשקול הדבר בשכלו הרבה - ולא להתרגש ולצאת למלחמה מיד קודם ששוקל הדבר על פי דעת תורה, וז"ל שם: "וצריך שיהא הדיין חושש את עצמו שמא אש קנאתו לשם יתברך תבער בו ותהיה גורמת להעלים הדרך הטוב והנכון מעליו, על כן כי תבא הנקימה לפניו בעודה בכפו לא יבלענה שמה יאכלנה פגה. אלא יבשלנה וימתיקנה בסוד הזקנים וישרים בלבותם", עכ"ל. וזהו לימוד גדול לדרכי המלחמה ברשעים בזמנינו, כי אף שמחויבים אנו ללחום ברשעים בכל תוקף, אבל צריך לפעול רק כפי דעת תורה, ולא לצאת למלחמה מחמת הרגשי אש קודש - קודם שמבררים הדבר על פי הלכה, אלא יש לברר תחילה מהו ההלכה - ורק לאחר מכן לצאת למלחמה. וכע"ז

מבואר בגמ' בסנהדרין (פ"ב ע"ב) שפנחס לא הלך מיד עם רומח לדקור, אלא קודם הלך למשה רבינו ושאל ויירר מהו ההלכה ומה עליו לעשות כעת על פי דין תורה, ורק לאחר שמשה הסכים עמו שעפ"י הלכה "הבועל ארמית קנאים פוגעים בו", אז ניגש למלחמת ה'. וזהו הביאור במה שיעקב אבינו רגז על שמעון ולוי שהרגו את שכם כדי להציל את דינה, ואמר עליהם (להלן מט, ה) "שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם" וגו', ואף ששמעון ולוי היו קנאים ולחמו את מלחמת ה' כדי שלא יהיו בנות ישראל הפקר, מ"מ יעקב אבינו רגז עליהם כיון שהם לא באו ליעקב אביהם ליטול ממנו עצה ולשאול אם כך ראוי לעשות אלא הם עשו על דעת עצמם (וכמבואר בב"ר פרשה י). ועל כך תבע אותם יעקב [וכמובן הכל בדקות לפי מדריגתם], שלא זו הדרך בקנאות, שקנאי אינו מתפרץ לפעול מתוך כעסו על שונאי ה', אלא פועל רק לאחר בירור וידיעה ברורה שהוא פועל עפ"י הלכה, אבל מי שאינו שואל שאלת חכם וכ"ש מי שעובר על דיני התורה במלחמתו נגד הרשעים, לא בשם קנאי יכונה.

קנאות דומה למחט...

ט) והמשילו גדולי הדורות את הקנאות למחט, שאם יש לה ראש היא תופרת ומייצרת בגדים, אבל בלי ראש היא דוקרת, כך בקנאי שבא לדקור אם יש לו ראש מעליו שאיתו הוא מתייעץ הוא יכול רק לתפור ולפעול, ואם לא הוא דוקר ודוקר ולא מועיל כלום.

ויש לרמוז בברכת ולמלשינים וכו' וכל הרשעה כרגע תאבד, תעקר וכו'. אבל איך עושים זה?! האם כל אחד בעצמו? לכך מבקשים מיד: על הצדיקים וכו', שרק בהכוונתם אפשר לצאת לקנאות.

קנאות לא על חשבון פגיעה בחבירו!

י) מסופר על הגאון על רבי דוד פיינשטיין זצ"ל (בנו של בעל "האגרות משה" זי"ע) שהיה בעל קורא אחד שקרא בתורה וטעה, ומישהו העיר לו על זה. הבעל קורא נלחץ ובגלל זה הוא עשה עוד יותר טעויות... חזר אותו אחד ושוב העיר לו על זה. רבי דוד פיינשטיין שראה זאת, סימן לאברך שישתוק, ואמר לבעל קורא - תקרא! והוא כבר הפסיק להילחץ וקרא הרבה יותר טוב... לאחמ"כ בא אותו אברך לר' דוד פיינשטיין ואמר לו, הרי במשנה ברורה כתוב שצריך לתקן!

אמר לו ר' דוד, את ההלכה במשנה ברורה - גם אני יודע, אבל את האיסור של הלבנת פנים - אתה לא יודע!... נכון, יש הלכה צריך לדעת מה עושים ואיך עושים ומתי עושים. קנאות עושים רק כשזה לא פגיעה כי הוא זה בבין אדם לחבירו. כשיש זלזול הכי קטן בבן אדם לחברו - זה כבר לא שוה. (לגוף הענין, לא נתפרש על איזה טעות דברו, וכיצד צריך להגיב).

הקנאות האמיתית היא בין אדם לעצמו...

יא) וכך כותב מרן גאון ישראל הגרא"ד לנדו שליט"א: "וכאן המקום להבהיר את ענין הקנאות לדבר ה', הקנאות האמיתית היא לדעת את האמת בכל ענין, ולהתנהג בדרכי התורה והוראות חכמיה האמיתיים בלא פשרות וויתורים, אף כשנדרשים מאמצים והקרבה וכן להתרחק מכל השפעת החילוניות ושותפיה הידועים" (עכ"ד).

כי הקנאות האמיתית איננה בין אדם לחבירו, או בין אדם לציבור, אלא בין אדם לעצמו, שמקנא לכבוד ה' ותורתו ונוהג עפ"י דרכי התורה המפורשים בארבעת חלקי השולחן ערוך, ומקנא קנאת ה' כנגד היצר הרע הבא להכשילו לסור מדרך ה'.